

NORGES HØYESTERETT

Den 25. september 2007 avsa Høyesterett kjennelse i

HR-2007-01633-A, (sak nr. 2007/1042), straffesak, anke,

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Eirik Stolt-Nielsen)

mot

A (advokat Gunnar K. Hagen)

B (advokat Trygve Staff)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Endresen**: Saken gjelder lagmannsrettens opphevelse av tingrettens dom på grunn av saksbehandlingsfeil, jf. straffeprosessloven § 322 nr. 1.
- (2) Ved dom av Bergen tingrett den 27. april 2007 ble A og B dømt for en rekke forhold blant annet alvorlig voldskriminalitet. A ble dømt til forvaring med en lengstetid på seks år og en minstetid på tre år. For B ble straffen satt til fengsel i to år og ni måneder.
- (3) De domfelte anket til lagmannsretten på flere grunnlag. For begge gjaldt anken også saksbehandlingen i tingretten. Det ble anført at den ene av meddommerne hadde en slik tilknytning til As farfar at det skulle vært opplyst om forholdet, jf. domstolloven §§ 113 og 108.
- (4) Foranlediget av inhabilitetsinnsigelsen, tilskrev påtalemyndigheten Bergen tingrett med anmodning om en uttalelse vedrørende det påberopte forhold. Bergen tingrett besvarte henvendelsen slik:

”Navn på de tiltalte, vitner, aktor og forsvarer ble gjennomgått med meddommerne i forkant av saken. Ingen av meddommerne ga uttrykk for at de kjente noen av de impliserte.

Retten har i ettertid vært i telefonisk kontakt med meddommer C og han informerte om følgende. Han visste ikke hvem A var før han så faren i retten. Ingen ”klokker” ringte på navnet. Meddommer C er kjent med tiltaltes besteforeldre (farmor/farfar). De har sittet sammen i bedehusstyret fra 90-tallet og frem til i dag. I dag er besteforeldrene bare delvis med i styret. Meddommer C var med å bygge på huset til besteforeldrene på 80-tallet.

Meddommer C vet hvem far til tiltalte er, men har ikke hatt noe med denne delen av familien A å gjøre. Han har ingen nær kontakt eller nære forbindelser med familien. Tiltalte A var helt ukjent for meddommer C.”

- (5) Etter å ha mottatt saken med tingrettens redegjørelse, sendte lagmannsretten den 13. juni 2007, følgende telefaks til forsvarerne og til påtalemyndigheten:

”Lagmannsretten har fått oversendt nevnte sak til ankeprøving.

Med påtalemyndighetens ekspedisjon fulgte skriv 06.06.2007 fra Bergen tingrett vedrørende spørsmålet om inhabilitet for den ene meddommer under behandlingen der.

Dersom skrivet foranlediger ytterligere bemerkninger fra forsvarerne, må disse foreligge her innen torsdag 14.06.2007 kl. 1400.

Spørsmålet om ankene skal tillates fremmet tas deretter opp til avgjørelse.

Likelydende telefaks er sendt aktor og begge forsvarerne, samt bistandsadvokaten.

Kopi av skrivet fra Bergen tingrett følger vedlagt.”

- (6) Forsvarerne tilskrev lagmannsretten innen den fastsatte frist. As forsvarer opplyste ”Min klients far, har imidlertid opplyst til undertegnede at meddommeren kjente familien godt”, men det tilføyes ellers ikke noe nytt av betydning i forsvarernes brev. Spørsmålet om en mulig opphevelse i medhold av straffeprosessloven § 322 nr. 1 er ikke berørt. Statsadvokaten fremkom ikke med ytterligere bemerkninger.

- (7) Gulating lagmannsrett avsa så, med hjemmel i straffeprosessloven § 322 nr. 1, den 22. juni 2007 kjennelse med slik slutning:

”Tingrettens dom med hovedforhandling oppheves.”

- (8) Lagmannsretten tok ikke stilling til om det forelå inhabilitet. Derimot fant lagmannsretten at meddommerens tilknytning til domfelte As farfar, slik dette var omtalt i brevet fra tingretten, var av en slik art at det burde vært forelagt partene. Under henvisning til den uttalelse fra As far, som forsvareren gjenga, fant lagmannsretten at det var ”noe uklart hvor nær tilknytningen har vært”, og tilføyet:

”Å få slike forhold avklart, og nødvendige forholdsregler tatt, er et helt grunnleggende rettsikkerhetsspørsmål.”

- (9) Selv om domstolloven § 113 ikke nevnes i lagmannsrettens begrunnelse, forstår jeg avgjørelsen slik at det er denne bestemmelsen som er brakt til anvendelse, og det er

bruddet på denne bestemmelsen som ”antas å kunne ha innvirket på dommens innhold til skade for de siktede”.

- (10) Påtalemyndigheten har påanket lagmannsrettens kjennelse til Høyesterett som følge av feil i saksbehandlingen. Det gjøres gjeldende at lagmannsretten skulle ha tatt stilling til habilitetsspørsmålet, og dessuten at retten ikke kunne oppheve tingrettens dom uten først å ha avklart de faktiske forhold.
- (11) For Høyesterett har vedkommende meddommer, tingrettsdommeren og domfelte As far, gitt forklaringer ved bevisopptak. Forklaringene er noe mer utfyllende enn den redegjørelse tingrettsdommeren ga i forbindelse med ankebehandlingen for lagmannsretten, men redegjørelsen bekreftes. Bevisopptakene bringer ikke inn noe nytt av betydning, men bidrar til å eliminere den opplevde usikkerhet omkring de faktiske forhold, som lagmannsretten pekte på.
- (12) *Jeg er kommet til at lagmannsrettens kjennelse må oppheves som følge av saksbehandlingsfeil.*
- (13) Domstolloven § 113 er sålydende:
- ”Finder en dommer, at han er i en stilling, som gir parterne ret til at kræve ham utelukket efter § 108, og forholdet ikke maa antages at være almindelig kjendt, bør han sørge for, at parterne faar vite om det saa snart som mulig. Har retten flere medlemmer, bør han si fra til rettens formand, som beslutter, hvad der videre skal foretages.**
- Er et lagrettemedlem, et rettsvitne, en protokollfører eller en annen embets- eller tjenestemann i sådan stilling, skal han si fra til rettens formann.”**
- (14) Etter sin ordlyd knytter bestemmelsen seg til forhold som gir en part rett til å kreve at vedkommende viker sete, men det er klart at bestemmelsen ikke kan forstås så snevert. Reale hensyn må føre til at plikten til å gi opplysninger må gjelde i alle tilfeller der det med rimelighet kan reises innsigelser mot habiliteten, jf. Bøhn, Domstolloven side 333 med videre henvisninger.
- (15) Jeg kan ikke se at de opplysninger som forelå for lagmannsretten var tilstrekkelige til å konstatere at det ville være et slikt grunnlag for en habilitetsinnsigelse. Lagmannsretten skulle da enten ha henvist anken og latt habilitetsspørsmålet utstå til den ordinære ankebehandling, eller eventuelt innhentet ytterligere opplysninger, og tatt stilling til habilitetsspørsmålet.
- (16) Lagmannsrettens meddelelse i telefaks 13. juni 2007 om at spørsmålet om hvorvidt ankene skulle tillates fremmet, ville bli avgjort, ga ikke noe forvarsel om at retten vurderte å oppheve i medhold av straffeprosessloven § 322 nr. 1, og jeg finner det klart at lagmannsretten ikke kunne legge til grunn at partene hadde fremskaffet alle opplysninger som kunne ha betydning i den aktuelle relasjon.
- (17) Lagmannsretten har et alminnelig ansvar for at en sak er tilstrekkelig opplyst. Straffeprosessloven § 322 nr. 1 setter som vilkår for opphevelse uten hovedforhandling, at lagmannsretten enstemmig finner det klart at dommen bør oppheves. Bestemmelsen er reservert for de mer åpenbare tilfeller, og det kan ikke være grunnlag for å benytte

bestemmelsen når det faktiske hendelsesforløp, som her anses uavklart. Jeg finner derfor at lagmannsrettens kjennelse må oppheves.

- (18) Jeg vil for øvrig tilføye: Som det følger av det jeg har sagt så langt, vil det ikke alltid være nødvendig å ta stilling til habilitetsspørsmålet, for å kunne konstatere at opplysningsplikten i § 113 er overtrådt. Når det skal vurderes om feilen kan antas å ha hatt betydning for resultatet, vil imidlertid habilitetsvurderingen måtte stå sentralt. I Rt. 1993 side 1342 på side 1344 uttrykkes det slik:

”Slik jeg ser det, ville det ha vært ønskelig at rettens formann hadde gjort oppmerksom på klientforholdet ved innledningen av hovedforhandlingen, slik at det var blitt anledning til å ta opp mulige innsigelser mot hennes habilitet og i tilfelle få en særskilt avgjørelse av habilitetsspørsmålet på det innledende stadium av saken. Men selv om så ikke skjedde, blir det ikke tale om opphevelse med mindre det i etterhånd kan sees å ha vært rettslig grunnlag for en inhabilitetsinnsigelse.”

- (19) Det er etter dette en saksbehandlingsfeil når lagmannsretten ikke har vurdert om de påberopte forhold kunne føre til inhabilitet.
- (20) Meddommerens tilknytning til domfeltes farfar er sammenfattet i tingrettens redegjørelse. Ved bevisopptakene er det avklart at de to tilhørte ulike menigheter som benyttet det samme bedehuset, og dessuten at de to ikke har vært omgangsvenner. Jeg finner at saken er tilstrekkelig opplyst til å konstatere at det ikke foreligger inhabilitet. Det er da klart at lagmannsrettens saksbehandlingsfeil har hatt betydning for resultatet, og lagmannsrettens kjennelse må oppheves også på dette grunnlag.
- (21) Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E :

Lagmannsrettens kjennelse oppheves.

- (22) Dommer **Stabel:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (23) Dommer **Lund:** Likeså.
- (24) Dommer **Rieber-Mohn:** Likeså.
- (25) Justitiarius **Schei:** Likeså.
- (26) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

Lagmannsrettens kjennelse oppheves.

Riktig utskrift bekreftes: